

ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. першого заступника
начальника Інституту
майор внутрішньої служби
_____ Н.С. Калашник
_____._____2017 рік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ЗПП 1.3.13

за спеціальністю «Психологія» 053

факультет психологічний

Київ – 2017 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» складена для здобувачів вищої освіти відповідно до програми підготовки фахівців за спеціальністю 053 «Психологія» ступеня вищої освіти бакалавра, за денною формою навчання.

Розробники: Чичуга Марина Михайлівна, викладач кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від ____ . ____ . 2017 року № ____

Професор кафедри практичної психології

_____ Ю.Ю. Бойко-Бузиль

Схвалено науково-методичною радою Інституту кримінально-виконавчої служби

Протокол від ____ . ____ . 2017 року № ____

Голова науково-методичної ради _____ Н. С. Калашник

1. Програма навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» є аналіз структури індивідуальності на основі вивчення індивідуальних, типологічних та групових відмінностей між людьми.

Міждисциплінарні зв'язки

Забезпечуючі дисципліни: загальна психологія, історія психології, соціальна психологія, експериментальна психологія, вікова психологія, юридична психологія, психодіагностика.

Забезпечувані дисципліни: психодіагностика, основи психологічного консультування, основи психотерапії, методика проведення експертизи в різних галузях психології, психологія девіантної поведінки, професійно-психологічна підготовка.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» є засвоєння сучасних уявлень про індивідуальні, типологічні та групові психологічні відмінності між людьми, ознайомлення з класичними та новітніми їх класифікаціями.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Диференціальна психологія» є:

- розглянути психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічні, предметно-змістові та духовно-світоглядні;
- дослідити їхній взаємозв'язок та розвиток.

Мова навчання: українська мова.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри практичної психології які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою k_ppp@ukr.net.

Структура навчальної дисципліни

Розділ 1. Індивідуальні та типологічні відмінності

Тема 1. Диференційна психологія як наука: її предмет, специфіка, історія, методи

Предмет диференціальної психології. Становлення диференціальної психології як науки. Передісторія диференціальної психології. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон). Три світові традиції у розвитку диференціальної психології: європейська, американська, російська. В. Штерн про предмет і завдання диференційної психології. Диференціальна психофізіологія як галузь диференціальної психології.

Специфіка диференціальної психології, її зв'язок з іншими науками. Напрями диференціально-психологічних досліджень за В. Штерном. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності. Індивідуальність як інтегральне поняття диференціальної психології.

Методи диференціальної психології. Роль спадковості та середовища у формуванні індивідуальності.

Тема 2. Індивідуальність як цілісна багаторівнева система

Поняття організм, індивід, особистість, індивідуальність, їх співвідношення. Структура індивідуальності за Б.Г.Ананьєвим. Концепція інтегральної індивідуальності В.С.Мерліна. Уточнення структури індивідуальності в сучасних дослідженнях. Механізми функціонування індивідуальності. Принципи, що регулюють цілісність функціонування індивідуальності.

Індивідуальний стиль як системоутворюючий чинник індивідуальності. Середовищні та генетичні детермінанти індивідуальних відмінностей. Біологічні засади природи індивідуальності. Еволюційна точка зору щодо виникнення індивідуальності. Соціальні умови як фактор індивідуального розвитку особистості: вплив сімейного середовища, суспільства, соціокультурного контексту життя людини. Генотип-середовищні співвідношення в індивідуальному розвитку.

Тема 3. Диференціальна психологія про темперамент і характер

Історія вчення про темперамент – пошук біологічних основ темпераменту (Гіппократ – Галлен, П. Лесгафт, А. Фульє, П. Блонський, Б. Завадовський та ін). Формальний опис класичної типології І. Кантом: темпераменти діяльності та темпераменти почуттів. Енергетична теорія темпераменту В. Вундта.

Конституційні теорії темпераменту К. Сіго, Е. Кречмера, У. Шелдона. Факторні дослідження темпераменту (дослідження Г. Хейманса і Е. Вірми, Дж. Гілфорда, К. Лоуелл, Л. Тернстоун, А. Басс і Р. Пломін, дослідження темпераменту Г. Ю. Айзенка).

Темперамент і вища нервова діяльність за І.П. Павловим. Вивчення темпераменту у психофізіологічній школі Б. М. Теплова та В. Д. Небиліцина. Вивчення темпераменту у школі Я. Стреляу. Властивості темпераменту та особистісні якості.

Місце характеру в структурі індивідуальності. Характер та інші властивості індивідуальності. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру. Характер як відповідь особистості на фрустрації. Формування характеру. Типи акцентуацій характеру за К. Леонгардом. Змішані типи акцентуацій.

Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс. Типи організації характерів (нарцисичний, обсесивно-компульсивний, депресивний, маніакальний, шизоїдний, параноїдальний, істеричний, асоціальний).

Розділ 2. Групові відмінності

Тема 1. Статеві відмінності

Формування біологічної та психологічної статті. Теорії розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статті В.О. Геодакяна. Етологія статті. Нейроандрогенетична теорія Лі Елліса. Фактор статті та психіка. Статеві рольова поведінка особистості. Стаття в структурі індивідуальності.

Статеві відмінності у прояві властивостей нервової системи і темпераменту. Статеві відмінності в емоційній сфері. Відмінності у здібностях чоловіків і жінок. Особистісні відмінності чоловіків і жінок. Гендерні

особливості поведінки.

Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях

Тема 2. Культурні відмінності

Соціокультурна координата індивідуальності. Крос-культурні дослідження раннього фізичного розвитку, пізнавальних психічних процесів, раси й інтелекту. Культурно-вільні тести. Виховання в контексті культури. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги індивідуальності.

Культурні відмінності. Культурний детермінізм. Культурно-специфічні розлади. Поняття «культурно специфічний» розлад. Види культурно-специфічних розладів. Класифікація культурно специфічних розладів А. Ків. Культурний шок. Ознаки культурного шоку. Стадії переживання культурного шоку Пітера Адлера. Підходи до визначення причин переживання культурного шоку за Фурнем.

Етнічні сім'ї та виховання дітей. Громадська діяльність та класові відмінності. Класові відмінності та соціальна адаптація. Інтереси та установки різних людей.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань: Соціально та поведінкові науки 05 Спеціальність: Психологія 053	Нормативна	
Кількість розділів – 2	Спеціалізація:	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 60		3-й	
		Семестр:	
		6-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних – 2 самостійної роботи курсанта – 2	Ступінь вищої освіти: Бакалавр	Лекції:	
		10 год.	год.
		Семінарські заняття:	
		10 год.	год.
		Практичні заняття:	
		10 год.	год.
		Самостійна робота:	
30 год.	год.		
Вид контролю:			
		Екзамен	

3. Структура екзаменаційного кредиту (тематичний план)

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Всього	денна форма				Всього	заочна форма			
		л	п	сем.	с.р.		л	п	сем.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. Індивідуальні та типологічні відмінності										
Тема 1. Диференціальна психологія як наука: предмет, специфіка, історія, методи	10	2	2	2	4					
Тема 2. Індивідуальність, як цілісна багаторівнева система	10	2	2	2	4					
Тема 3. Диференціальна психологія про темперамент і характер	10	2	2	2	4					
Всього за розділом 1	30	6	6	6	12					
Розділ 2. Групові відмінності										
Тема 1. Статеві відмінності	16	2	2	2	10					
Тема 2. Культурні відмінності	14	2	2	2	8					
Всього за розділом 2	30	4	4	4	18					
Екзамен										
Усього годин	60	10	10	10	30					

4. Плани семінарських та практичних занять

Розділ 1. Індивідуальні та типологічні відмінності

Тема 1. Диференційна психологія як наука: предмет, специфіка, історія, методи

Питання до семінарського заняття:

1. Предмет і завдання диференційної психології.
2. Дослідження індивідуальних відмінностей в ранніх психологічних теоріях. Передумови виникнення диференційної психології.
3. Становлення концептуальних ідей, завдань і напрямів диференційної психології.
4. Принципи і методи диференційної психології.

Завдання до практичного заняття:

1. Підготувати по 7 цікавих фактів з історії розвитку диференційної психології

Тема 2. Індивідуальність, як цілісна багаторівнева система

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття організм, індивід, особистість, індивідуальність, їх співвідношення у диференційній психології.
2. Індивідуальність - інтегральна біопсихосоціальна характеристика людини.
3. Диференційно-психофізіологічний вимір детермінації індивідуальних відмінностей.

4. Середовищні та генетичні детермінанти індивідуальних відмінностей.

Завдання до практичного заняття:

1. Розкрити структуру індивідуальності в концепціях Б. Ананьєва, В. Мерліна, Є. Голубевої.
2. Намалювати схематично структуру індивідуальності та пояснити її.

Тема 3. Диференціальна психологія про темперамент і характер

Питання до семінарського заняття:

1. Темперамент як інтеграційна основа індивідуальності.
2. Психофізіологічні дослідження темпераменту
3. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру
4. Диференціація акцентуацій характеру.

Завдання до практичного заняття:

1. Охарактеризувати загальні властивості нервової системи.
2. Описати теорію темпераменту В. Мерліна та пояснити, які основні параметри темпераменту були визначені його школою.
3. Пояснити у чому полягає сутність аналітичного та синтетичного підходів у дослідженні типологій характеру.

Розділ 2. Групові відмінності

Тема 2. Статеві відмінності

Питання до семінарського заняття:

1. Стать у структурі індивідуальності.
2. Теорії і концепції розвитку статевої ідентичності.
3. Міжстатеві відмінності у психологічних якостях.
4. Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях

Завдання до практичного заняття:

1. Проілюструвати між статеві відмінності у психологічних якостях.
2. Навести приклади відмінностей у здібностях чоловіків і жінок.

Тема 3. Культурні відмінності

Питання до семінарського заняття:

1. Соціокультурна координата індивідуальності
2. Етнічна свідомість та самосвідомість.
3. Диференціальні крос-культурні дослідження рас, націй, етносів.
4. Культурні відмінності та їх вияви.

Завдання до практичного заняття:

1. Пояснити як впливають культурні відмінності на міжособистісні стосунки представників різних етносів.
2. Навести приклади ситуацій, у яких люди відчувають сильний культурний шок.

5. Завдання самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів передбачає підготовку рефератів та інформаційних повідомлень; роботу з конспектами, методичними розробками, підручниками, посібниками, періодичною та монографічною науковою

літературою з веденням записів або конспектуванням необхідного матеріалу; складання словника навчальної дисципліни; розробку тестових завдань та мультимедійних презентацій з тем навчальної дисципліни.

5.1. Теми реферативних та інформаційних повідомлень:

1. Теорія спадковості таланту Ф. Гальтона.
2. Дослідження взаємозв'язку властивостей темпераменту з властивостями нервової системи (В. Мерлін, Г. Айзенк, Е. Ільїн, В. Небиліцин).
3. Психофізіологічна школа В. С. Мерліна.
4. Модифікуючий вплив темпераменту на виховання особистості.
5. Структура темпераментних властивостей та 12-мірна класифікація властивостей нервової системи за В. Д. Небиліциним.
6. Психологія характеру в працях О.Ф. Лазурського.
7. Типологія характеру Р. Хейманса–Р. ЛеСенн.
8. Теорія акцентуованих особистостей А. Лічко.
9. Соціоекономічний статус індивідуальності.
10. Виховання в контексті культури.
11. Дослідження культурних відмінностей в Україні.
12. Стиль як вимір індивідуальності.
13. Диференціально-психологічні характеристики здібностей та інтелекту.

5.2. Орієнтовний перелік питань для тестового контролю самостійної роботи

1. Що вивчає диференціальна психологія?
2. Що є предметом диференціальної психології?
3. Хто з вчених вперше ввів у науковий обіг термін «диференціальна психологія»?
4. Принципи диференціальної психології.
5. Спеціальні методи диференціальної психології.
6. Що таке індивідуальність?
7. Показники індивідуальних відмінностей.
8. Історичні підходи у вивченні індивідуальних відмінностей між людьми
9. Типи темпераменту за К.Юнгом.
10. Типи темпераменту за Я. Стреляу.
11. Які характеристики відповідають такому компоненту особистості як характер?
12. Хто з психологів вперше запропонував класифікацію типів характеру?
13. Класифікація особистостей О. Лазурського.
14. Характеристики інтровертного ірраціонального типу за К. Юнгом.
15. Що таке акцентуації характеру?
16. Хто розробив першу класифікацію акцентуацій характеру?
17. Ознаки, які є властивими для прояву акцентуацій характеру.
18. Характеристики циклоїдного типу акцентуації характеру.
19. Характеристики екзальтованого типу акцентуації характеру.
20. Характеристики дистимічного типу акцентуації характеру.
21. Види групових відмінностей.
22. Критерії між класових психологічних відмінностей.

23. Що таке статево рольові стереотипи?
24. Хто є автором еволюційної теорії статевого диморфізму?
25. Показники статевої відмінності у когнітивному розвитку чоловіків?
26. Яка галузь психології вивчає закономірності розвитку і функціонування психіки в контексті обумовленості формування соціокультурними чинниками?
27. Що таке етнічна самосвідомість?
28. Що таке культурний детермінізм?
29. Ознаки культурного шоку?
30. Етапи розвитку культурного шоку.

6. Індивідуальні завдання:

Індивідуальні робота передбачає підготовку наукових досліджень.

Тематика:

1. Дослідження індивідуальних та групових відмінностей в ХХІ столітті.
2. Психодіагностичні методики дослідження індивідуальних відмінностей особистості.
3. Індивідуальні відмінності курсантів 3 курсу психологічного факультету Інституту кримінально-виконавчої служби.
4. Відмінності між типами темпераменту: сангвінік та флегматик.
5. Відмінності між типами темпераменту: меланхолік та холерик.
6. Відмінності між типами темпераменту: сангвінік і холерик.
7. Відмінності між типами темпераменту: флегматик та холерик.
8. Психологічний аналіз відмінностей між демонстративним та гіпертимним типами акцентуацій характеру.
9. Аналіз відмінностей між циклоїдним та збудливим типами акцентуацій характеру.
10. Психологічний аналіз відмінностей між застрягаючою та педантичною акцентуаціями характеру.
11. Аналіз відмінностей між екзальтованим та дистимічним типами акцентуацій характеру.
12. Дослідження акцентуацій характеру у працівників соціально-психологічної служби органів та установ виконання покарань.
13. Дослідження акцентуацій характеру у оперативних працівників органів та установ виконання покарань.
14. Психологічний аналіз між статевої відмінності у здібностях курсантів Інституту кримінально-виконавчої служби.
15. Відмінності в емоційній сфері чоловіків та жінок (на прикладі сімейної пари).
16. Дослідження психологічних відмінностей українців західних та східних регіонів країни.
17. Психологічні відмінності людей країн Європи та Азії (на прикладі конкретних країн).
18. Культурні відмінності громадян України та Польщі.
19. Культурні відмінності громадян України та Білорусії.
20. Культурні відмінності громадян Єгипту та США.

7. Методи навчання та контролю

На лекціях, семінарських та практичних заняттях використовуються наступні методи навчання: словесні методи (розповідь, пояснення, бесіда, діалог, інструктаж); інноваційні методи (ділові ігри, метод презентацій, робота в групах, кейс метод, мозковий штурм, коло ідей, метод проектів); наочні методи (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи (вправи, практична робота, рольова гра, виконання діагностичного інструментарію); навчальна робота під керівництвом викладача (самостійна робота, написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, підготовка тестів).

Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь здобувачів відбувається у формі поточного, рубіжного та підсумкового видів контролю. Поточний контроль здійснюється на кожному занятті в межах розділу, має навчальний характер, може проводитися в формі опитування, колоквиуму, виконання практичних та тестових завдань. Рубіжний контроль здійснюється з метою перевірки рівня засвоєння матеріалу розділів. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену після закінчення вивчення навчальної дисципліни.

8. Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю

1. Предмет, завдання та методи диференціальної психології.
2. Зв'язок диференціальної психології з іншими науками.
3. Наукові підходи в диференціальній психології.
4. Історія виникнення диференціальної психології.
5. Розвиток уявлень про індивідуально-типові відмінності.
6. Поняття про індивідуальність. Структура індивідуальності.
7. Проблема індивідуальних відмінностей у системі теоретичних поглядів К. Юнга.
8. Уявлення про індивідуальність в теорії А.Адлера.
9. Структура індивідуальності в концепціях Б. Ананьєва, В. Мерліна, К. Голубевої.
10. Концепція інтегральної індивідуальності В. Мерліна.
11. Біологічні та соціальні засади розвитку індивідуальності.
12. Середовищні та генетичні детермінанти індивідуальних відмінностей.
13. Показники індивідуальних відмінностей.
14. Спрямованість особистості в структурі індивідуальності.
15. Класифікація особистості за її спрямованістю.
16. Типи життєвих стилів особистості за А.Адлером.
17. Поняття типу в психології, типологічний підхід у вивченні індивідуальних відмінностей.
18. Поняття про темперамент. Статус темпераменту в структурі індивідуальних властивостей.
19. Основні властивості темпераменту.
20. Типологія темпераменту за Гіппократом.
21. Організмична типологія К.Сіго.
22. Співвідношення статури, темпераменту і характеру в теорії Е. Кречмера.

23. Конституційна типологія особистостей В. Шелдона.
24. Вчення І.Павлова про типи ВНД як фізіологічне підґрунття темпераменту.
25. Вчення Б. Теплова, В. Небиліцина про психофізіологічні основи індивідуальних відмінностей.
26. Властивості темпераменту за В. Мерліним, В. Русаловим.
27. Типологія темпераменту за Г.Айзенком.
28. Факторні дослідження темпераменту.
29. Вивчення темпераменту у школі Я. Стреляу.
30. Дослідження взаємозв'язку властивостей темпераменту з властивостями нервової системи.
31. Темперамент та характер: взаємозв'язок та співвідношення.
32. Відмінності між типами темпераменту: сангвінік та флегматик.
33. Відмінності між типами темпераменту: меланхолік та холерик.
34. Відмінності між типами темпераменту: сангвінік і холерик.
35. Відмінності між типами темпераменту: флегматик та холерик.
36. Місце характеру в структурі індивідуальності.
37. Диференціально-психологічний аналіз структурних компонентів характеру.
38. Характер як відповідь особистості на фрустрації.
39. Типології характеру.
40. Типи особистостей за О.Лазурським.
41. Типи акцентуацій характеру, виділені А. Лічко.
42. Типи акцентуацій характеру за К. Леонгардом.
43. Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс.
44. Відмінності між демонстративним та типами педантичним акцентуацій характеру.
45. Відмінності між циклоїдним та збудливим типами акцентуацій характеру.
46. Відмінності між застрягаючою та гіпертимною акцентуаціями характеру.
47. Відмінності між екзальтованим та дистимічним типами акцентуацій характеру.
48. Відмінності між шизоїдним та психастенічним типами акцентуацій характеру.
49. Відмінності між епілептоїдним та істероїдним типами акцентуацій характеру.
50. Відмінності між нестійким та конформним типами акцентуацій характеру.
51. Відмінності між гіпертимним та астеноневротичним типами акцентуацій характеру.
52. Поняття про здібності як властивості індивідуальності.
53. Відмінність між здібностями, обдарованістю, талантом та геніальністю.
54. Поняття про індивідуальний стиль діяльності.
55. Психологічні особливості впливу типологічних відмінностей на стилі діяльності.
56. Стильові характеристики індивідуальності.
57. Поняття «стать» та «гендер», їх значення для психології індивідуальності.
58. Формування біологічної та психологічної статті.
59. Еволюційна теорія статті В.О. Геодакяна.

60. Нейроандрогенетична теорія Лі Елліса.
61. Статеворольова поведінка.
62. Статеві відмінності у прояві властивостей нервової системи і темпераменту.
63. Статеві відмінності в емоційній сфері.
64. Статеві відмінності у здібностях чоловіків і жінок.
65. Особистісні відмінності чоловіків і жінок.
66. Гендерні особливості поведінки.
67. Аналіз психометричних досліджень міжстатевих відмінностей у когнітивних процесах та інтелектуальних здібностях.
68. Методики виявлення міжстатевих відмінностей.
69. Поняття про диференціацію соціальних груп.
70. Класові відмінності в поведінці та соціально-культурному середовищі.
71. Соціоекономічний статус індивідуальності.
72. Детермінація індивідуальних відмінностей якістю життя соціальних груп.
73. Особливості індивідуального розвитку в різному соціальному середовищі.
74. Соціокультурна координата індивідуальності.
75. Культурно-вільні тести.
76. Виховання в контексті культури.
77. Етнічна самосвідомість індивідуальності.
78. Етнічні відмінності в поведінці та діяльності.
79. Відмінності культур.
80. Кросс-культурні дослідження фізичного розвитку, психічних процесів та особистості.
81. Культурний детермінізм.
82. Культурно-специфічні розлади.
83. Ознаки культурного шоку.
84. Стадії переживання культурного шоку Пітера Адлера.
85. Підходи до визначення причин переживання культурного шоку за Фурнем.
86. Етнічні сім'ї та виховання дітей.
87. Громадська діяльність та класові відмінності.
88. Класові відмінності та соціальна адаптація.
89. Види групових відмінностей.
90. Критерії між класових психологічних відмінностей.

9. Рейтингова система оцінювання результатів навчання.

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)					Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
Мах 60 %					екзамен	
Розділ 1			Розділ 2		Мах 40 %	Мах 100 %
Т 1	Т 2	Т 3	Т 1	Т 2		
12	12	12	12	12		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання

85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

10. Рекомендована література:

Основна

1. Анастаси А. Дифференциальная психология. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 752с.
2. Ильин Е. П. Психология индивидуальных различий. – СПб.: Питер, 2004. – 271 с.
3. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология. – СПб.: Питер, 2001. – 464 с.
4. Голубева Э. А. Способности. Личность. Индивидуальность. – Дубна: Феникс, 2005. – 512 с.
5. Психология индивидуальных различий / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я.Романова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 720 с.
6. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. – М.: Смысл, 2000. – 549 с.
7. Личко А. Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. – Л.: Медицина, 1983.
8. Леонгард К. Акцентуированные личности. – К.: Вища школа, 1989.
9. Машков В.Н. Дифференциальная психология человека. – СПб.: Питер, 2008. – 288 с.
10. Нартова-Бочавер С.К. Дифференциальная психология: Учебн. пособ. – М.: Флинта, Московский психолого-социальный институт, 2006. – 280 с.
12. Палій А.А. Диференціальна психологія: навч. посіб. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
13. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии. – М.: Прогресс, 1982. – 230 с.
14. Мак-Вильямс Н. Психоаналитическая диагностика: понимание структуры личности в клиническом процессе. – М.: Класс, 1998. – 480 с.

Додаткова

15. Айзенк Г. Проверьте свои способности. – М., 1972.
16. Александров А.А. Психогенетика: Учебн. пособ. – СПб.: Питер, 2007. – 192с.
17. Ахвердова О.А., Волоскова Н.Н., Белых Т.В. Дифференциальная психология: теоретические и прикладные аспекты исследования интегральной индивидуальности. – СПб.: Речь, 2004. – 168 с.
18. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания. – М.: Наука, 1977.

19. Белоус В.В. Боязитова И.В. Детерминанты развития интегральной индивидуальности // Психол. журнал. – 2004. - т.25. - №6. – С.40 – 52.
20. Бендас Т.В. Гендерная психология: Учебн. пособ. – СПб.: Питер, 2006. – 431 с.
21. Богданов Н. Типология индивидуальности. – М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2004. – 384 с.
22. Ильин Е.П. Дифференциальная психология профессиональной деятельности. – СПб.: Питер, 2008. – 432 с.
23. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – СПб.: Питер, 2006. – 544 с.
24. Интегральная индивидуальность, Я-концепция, личность / Под ред. Л.Я.Дорфмана. – М.: Смысл, 2004. – 319 с.
25. Купер К. Индивидуальные различия; пер. с англ. Т.М. Марютиной; под ред. И.В. Равич-Щербо. – М.: Аспект Пресс, 2000. – с. 527.
26. Левенталь Е. Характеры и роли. – М.: Бослен, 2007. – 336 с.
27. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М., 1986.
28. Небылицын В.Д. Проблемы психологии индивидуальности; под ред. А.В.Брушлинского и Т.Н.Ушаковой. – М.: Изд-во МПСИ; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2000. – 688 с.
29. Психология одаренности детей и подростков / Под ред. Н. С. Лейтеса. – М.: Академия, 1996. – 416 с.
30. Русалов В.М. Теоретические проблемы построения специальной теории индивидуальности человека // Психол. журнал. – 1986. – т. 7. - № 4. – С.23 – 35.
31. Санникова О.П. Эмоциональность в структуре личности. - Одесса: Хорс, 1995. – 334 с.
32. Собчик Л.Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. – СПб.: Изд-во «Речь», 2003. – 624 с.
33. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. - М.: Наука, 2003.
34. Ткалич М.Г. Гендерна психологія. – К: Академвидав, 2001. – 248 с.
35. Шарп. Д. Типы личности. Юнговская типологическая модель. – Воронеж: МОДЭК, 1994 – 128 с.

11. Інформаційні ресурси:

1. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/499-diferentsalna-psihologya-paly-aa.html>